

महाराष्ट्र शासन,

गृहनिर्माण व विशेष सहाय्य विभाग,

शासन निर्णय, क्र.शोपुयो 1096/प्र.क्र.44/गृनि.सेल,

मंडालय, मुंबई 400 032, दिनांक 22 मे, 1996.

प्रस्तावना :- बृहन्मुंबईतील झोपडपट्टीवासियांची सन 1976 मध्ये प्रत्यक्ष गणना व तदनंतर 1980 व 1985 च्या मतदार याद्यांप्रमाणे प्रगणना झालेली आहे. तथापि, बृहन्मुंबईतील पदपथवासियांची अशा प्रकारे केव्हाच प्रगणना झालेली नाही. कारण पदपथ हे पादया-यांना ये-जा करण्यासाठी/चलण्यासाठी असतात. पदपथाचा उपयोग रहिवासीसाठी असत नाही आणि म्हणूनच, पदपथवासियांचे निष्कासन करण्याच्या योजना राबविलेल्या आहेत.

2. मुंबई महानगरपालिकेच्या एका अध्यालयात त्यांनी शहरातील पदपथावरील झोपडपट्टींची संख्या सुमारे 35 हजारांच्या जवळपास असल्याचे नमूद केलेले आहे. या पदपथवासियांच्या संख्येत गेल्या काही वर्षांत आणखी वाढ झालेली असावा.

3. बृहन्मुंबईतील पदपथवासियांच्या त्या अतिक्रमणामुळे अनेक समस्या निर्माण झालेल्या आहेत. पदपथ नामची वस्तीने व्यापले असल्यामुळे, लोकांना ऐन रहवारीच्या वेळीसुद्धा रस्त्यावरून ये-जा करावी लागते. त्यामुळे एक तर वाहतुकीची कोडी होतेशे परंतु अपघात होण्याची शक्यता असते. शासनाच्या आतापर्यंतच्या धोरणानुसार पदपथावरील या वस्त्यांना कोणत्याच प्रकारच्या सुविधा दिलेल्या नाहीत. परिणामतः पदपथवासियांचे स्थाचबरोबर सभोवतालच्या परिसरातील लोकांचे आरोग्य धोक्यात आलेले आहे.

4. मुंबईतील झोपडपट्टीवासियांच्या कायम स्वरुपी पुनर्वसनाबाबत विचार व अभ्यास करून इन्फ्रान्स्ट्रक्चर शिफारशी करण्यासाठी एका अभ्यास नटाची नेमणूक केली होती. या अभ्यास नटाने आपल्या अद्ययावत असे स्पष्टपणे नमूद केलेले आहे की, जोपर्यंत पदपथवासियांना झोपडपट्टी पुनर्वसन योजनेत समाविष्ट करून पदपथ कायम स्वरुपी ओकळे करून घेतले जात नाहीत, तोपर्यंत पुनर्वसन योजनेचे दृष्य परिणाम मुंबईकरांना दिसणार नाहीत. तसेच यत्नातून शानवतेच्या दृष्टीकोनातूनही विचार करणे आवश्यक आहे. या पार्श्वभूमीवर वरील प्रश्नाच्या शासन स्तरावर विचार विनिमय झाला होता व आता त्या अनुषंगाने शासनाने खालीलप्रमाणे निर्णय घेतलेला आहे.

शासन निर्णय :-

1. झोपडपट्टी पुनर्वसन योजनेतर्गत ज्या जागेच्या आणि सवलिकांच्या क्षेत्रफळाच्या अटी व शर्ती आहेत त्याच पदपथवासियांच्या पुनर्वसनाबाबत लागू होतील.
2. पदपथवासियांचे पुनर्वसन इतर ठिकाणी करावे लागेल.
3. पदपथावरील झोपडपट्टीवासियांचे पुनर्वसन करण्याची जबाबदारी बृहन्मुंबई महानगरपालिकेची राहिल. यासाठी मुंबई महानगरपालिकेने प्रकल्प दृष्टीकोन (प्रोजेक्ट ऑग्रोच) ठेवावा व कोणत्या पदपथावरील झोपडपट्टीवासियांना पुनर्वसनासाठी अग्रक्रम द्यावा याबाबही निर्णय मुंबई महानगरपालिकेने घ्यावा.
4. पुनर्वसन झाल्यानंतर रिक्त झालेल्या पदपथावर पुन्हा अतिक्रमणे होणार नाहीत. याची संपूर्ण जाबबदारी मुंबई महानगरपालिका घेईल.
5. पदपथावरील झोपडपट्टीवासियांच्या पुनर्वसनासाठी लागणारी जमीन शासन आवश्यकता भासल्यास मुंबई महानगरपालिकेस प्रकल्पाचे गुणवत्तेवर व मूल्यमापनानंतर उपलब्ध करून देईल.
6. योजना राबविण्यासाठी व संपत्तिका मिळाल्यानंतर लागू होणा-या इतर सर्व अटी झोपडपट्टी पुनर्वसन योजनेनुसारच राहतील तसेच पदपथावरील रहिवासींना रिक्त जमिनीवर पुनर्वसन करण्यासाठी नटई क्षेत्र निर्देशिकांचे प्रमाण सुधारित

प्र.स.भदे,

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रत,

गा.राज्यपालांचे सचिव,
 भा.मुख्य संचालक सचिव,
 मा.मंत्री (गृ.नि.) यांचे खाजगी सचिव,
 मा.राज्यमंत्री (वृ.वि.) यांचे खाजगी सचिव,
 मा.राज्यमंत्री (नगर विकास) यांचे खाजगी सचिव,
 अध्यक्ष, म.वृ.नि.व.क्षे.वि. प्राधिकरण, गृहनिर्माण भवन, मुंबई-51,
 मा.सभापती, मुं.मं.सु.मंडळ, गृहनिर्माण भवन, पॉर, मुंबई-51,
 भा.मुख्य सचिवांचे स्वीय सहाय्यक,
 आयुक्त, गृहसुबई महानगरपालिका यांचे स्वीय सहाय्यक,
 प्रधान सचिव, महसूल यांचे स्वीय सहाय्यक,
 प्रधान सचिव, गृहनिर्माण यांचे स्वीय सहाय्यक,
 अन्पर मुख्य सचिव, नगर विकास यांचे स्वीय सहाय्यक,
 मुख्य कार्यकारी अधिकारी, झोपडपट्टी पुनर्वसन प्राधि. यांचे स्वीय सहाय्यक,
 उपाध्यक्ष व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, म.वृ.नि. व क्षे.वि.प्राधिकरण, गृहनिर्माण भवन, पॉर (पु), मुंबई-51,
 आयुक्त, कोकण, विभाग,
 जिल्हाधिकारी, मुंबई उपनगर जिल्हा,
 अतिरिक्त जिल्हाधिकारी (अतिक्रमण), मुंबई,
 नियंत्रक, अतिक्रमण व अनधिकृत बांधकामे, मुंबई,
 संचालक, भाषा संवर्धनालय, मुंबई,
 मुख्य अधिकारी, मुंबई, कोकण, पुणे, नागपूर, औरंगाबाद, नाशिक, अमरावती, गृहनिर्माण मंडळे,
 संचालक, राजीव गांधी झोपडपट्टी सुधार मंडळ,
 महालेखापाल, मुंबई-1,
 अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई,
 निवासी लेखा अधिकारी, मुंबई,
 मंत्रालय, सर्व विभाग,
 गृहनिर्माण व विशेष सहाय्य विभागातील सर्व अधिकारी,
 गृहनिर्माण सेल, (निवड नस्ती).